

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ
UNIwersytet Narodowy w Użhorodzie
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
NARODOWY UNIwersytet Transportu
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
CHERSOŃSKI WYDZIAŁ ODESKIEGO UNIwersytetu Spraw Wewnętrznych
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI – STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY
TOM VIII: DIALOG W ROZWOJU NAUK I EDUKACJI**

**Pod redakcją:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj**

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ: РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ
TOM VIII: ДІАЛОГ У РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**За редакцією:
Ян Гґжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький**

Konin – Użhorod – Kijów – Chersoń
2020

Конін – Ужгород – Київ – Херсон
2020

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VIII: діалог у розвитку науки та освіти / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Київ – Херсон: Посвіт, 2020. 394 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom VIII: dialog w rozwoju nauk i edukacji / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2020. 394 s.

ISBN 978-617-7235-50-6

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей VIII-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства та літературознавства, мистецтвознавства, історичних, суспільних та природничих наук, туризму, фізичного виховання та реабілітації. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **I.Zymomrya**; dr hab., prof. **M.Zymomrya**; **V.Boichuk**; dr hab., prof. **V.Halunko** (executive editor); dr **P.Davydov**; dr hab., prof. **O.Dobrowolska**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **T.Mishenina**; dr hab., prof. **O.Newmerzycka**; dr hab., prof. **V.Tyshchenko**; dr **A.Wloch**; dr **S.Wloch**; dr **I.Plieth-Kalinowska**; dr **O.Zymomrya**; dr **M.Pahuta**.

Redakcyjna kolegia:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; доктор філологічних наук, проф. **І.Зимомря**; доктор філологічних наук, проф. **М.Зимомря**; **В.Бойчук**; доктор юридичних наук, проф. **В. Галуцько** (відповідальний секретар); кандидат філософських наук, доцент **П.Давидов**; доктор філологічних наук, проф. **О. Добровольська**; доктор історичних наук, проф. **В.Ільницький**; доктор педагогічних наук, проф. **Ю.Кузьменко**; доктор педагогічних наук, проф. **Т.Мішеніна**; доктор педагогічних наук, проф. **О.Невмержицька**; доктор наук з фізичного виховання і спорту, проф. **В.Тищенко**; д-р **А. Влох**; д-р **С. Влох**; д-р **І.Пліт-Каліновська**; кандидат філологічних наук, доц. **О.Зимомря**; кандидат педагогічних наук, доц. **М.Пагута**;

Recenzenci:

dr hab., prof. Zenon Jasiński
dr hab., prof. Ihor Dobriański

Рецензенти:

д-р габ., проф. Зенон Ясіньскі
д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

ISBN 978-617-7235-50-6

© Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький, 2020
© Посвіт, 2020

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Андрусишин Т., Полюга В. Диференціація гендерних ролей, стереотипів та стандартів у галузі музичного мистецтва.....	11
Боженський А., Душний А. «Вокальна шевченкіана» в контексті навчально-репертуарного доробку кафедри народних музичних інструментів та вокалу ДДПУ ім. І. Франка.....	14
Галів М., Дубина К. До історії гімназії оо. Василіан у Дрогобичі (1775–1784).....	16
Галєєва О. Особливості інформаційної війни на прикладі російсько-грузинської війни 2008 р.	19
Дем'янова Т. Музична виконавська діяльність дітей дошкільного віку.....	21
Екман М., Бурман К. Історичний феномен виконання творів «ДТК» Й. С. Баха у фортепіанному виконавстві ХХ ст.: канадська інтерпретація Г. Гульда.....	23
Зякун А. Музей культури і побуту Києво-Печерської лаври.....	25
Ільницький В., Кантор Н. Застосування компрометаційних методів боротьби радянської адміністрації проти учасників ОУН та УПА: невідоме архівне свідчення.....	28
Ільницький В., Михаць Р. Боротьба радянської репресивно-каральної системи проти українського визвольного руху: нове документальне свідчення.....	32
Коваленко Н. Розгортання сільської кіномережі на Житомирщині в 1945–1950 рр.	41
Коваленко Т. Біженці у внутрішніх губерніях Російської імперії в роки Першої світової війни: загальні риси дослідження.....	43
Косилова О., Зіноватна Л. Сучасні підходи до створення педагогічного репертуару. Презентація збірника «Етюди для фортепіано» з методичними рекомендаціями.....	44
Лисенко Г. Освітня діяльність українських громад.....	46
Огар А., Галів М. Репресії проти інтелігенції Дрогобицької області у 1946 р.	48
Осмачко Ю. «Майстер фортепіанного туше»: пам'яті відомого українського піаніста-віртуоза Олександра Слободяника.....	51
Русин М. Правління імператора Юліана у польській історіографії.....	53
Сторонська Н. Посібник «Дзвени, бандуро!» Ю. Чумака та Н. Цигилик-Чумака у контексті komponування бандурного репертуару.....	55
Ткачук І. Живопис: класична система взаємодії.....	57
Чижов О. Формування бібліотечної мережі на території Сумщини у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.	58
Шкода Н., Фрайтер І. Склад військового духовенства південно-українського регіону останньої чверті ХVІІІ – середини ХІХ ст.	61

Ярушак М., Галів М. Репресії проти студентської молоді Дрогобицької області (1946–1947 рр.)	63
--	----

ПЕДАГОГІКА. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Александрович Т., Малинка М. Дослідження проблем дидактики у вітчизняній науковій думці ХХІ ст.	68
Алмаші-Копин А., Білик О. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів у світлі вимог нової української школи.....	70
Бадер С. Становлення ціннісно-смыслові парадигми в освіті: стан та перспективи.....	72
Барановська О. Інформаційна компетентність як ключова складова педагогічних технологій за філологічним спрямуванням.....	75
Басараб В., Король Н. Педагогічні технології у професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів.....	78
Баяновська М. Духовна творчість педагога у контексті європейських цінностей.....	80
Беспалько В., Гмітер Г. Професійно-ціннісні орієнтації майбутнього вчителя музичного мистецтва: до сутності поняття.....	82
Беспалько Л., Куцик О. Особливості дослідницьких умінь майбутніх учителів початкових класів.....	84
Бобирєва О. Поняття фахової компетентності вихователя закладу дошкільної освіти.....	86
Бондаренко Л. Конкурс відеопоезій як сучасна форма позааудиторної роботи з майбутніми учителями української літератури.....	89
Ващенко Л. Особливості профільної спеціалізації старшокласників та форми їх підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання.....	90
Wloch A., Wloch S. Diagnozowanie uczniów a jakość kształcenia.....	92
Воробйова А. Механізми розвитку метакогнітивної компетентності студентів.....	97
Гаврило О. Педагогічні дослідження з проблеми формування пошуково-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку.....	99
Ганєва О. Використання інтерактивних технологій навчання як засіб розвитку творчого потенціалу студентів на заняттях математики.....	101
Grzesiak J. Ciągłość i zmiana w dialogiczności ku poprawie edukacji.....	104
Давидченко І. Інноваційні педагогічні технології формування лінгвокультурологічної компетентності на заняттях зарубіжної літератури.....	109
Демянчук М. Актуалітети проблеми навчання майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в практичній діяльності.....	112
Дрозіч І. Майстер-клас як форма підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання.....	113
Жадько О. Науково-методична підготовка вчителів як напрям взаємодії закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування.....	116

Zaskórska A. Wartości dialogowego reformowania edukacji szkolnej.....	117
Зимомря М., Якубовська М., Зимомря І. Аксіологічні засади культурологічної парадигми.....	122
Зимомря М., Якубовська М., Зимомря О. Формування культурологічної компетентності студентів на основі інноваційних процесів.....	125
Іваненко С. Прогностичні можливості розвитку іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей.....	127
Калініченко З. Освіта в інноваційному розвитку українського суспільства.....	130
Кирильчук Ю. Розвиток критичного мислення майбутнього фахівця сфери туристичного обслуговування: проблемні методи навчання.....	132
Кіш Н., Канюк О. Методичні системи інтенсивного навчання іноземних мов.....	135
Климчук І. Фінансові аспекти підручникотворення в Україні.....	136
Козловський Ю., Дольнікова Л. Принципи розвитку наукової діяльності у закладах вищої освіти.....	138
Корень А. Значення моральних цінностей в розвитку особистості.....	141
Кузнецов Ю. Карантин, наука и образование в Украине.....	142
Кухарьонюк С. Формування професійної іншомовної компетентності студентів-політологів з використанням відеоматеріалів.....	145
Литнєва Т. Міжкультурна комунікація при навчанні іноземної мови студентів немовних спеціальностей.....	148
Лупаренко С., Лупаренко І. Видавнича діяльність Харківського товариства поширення в народі грамотності (1869–1920 рр.).....	150
Максименко В. Хореографія як засіб художньо-творчого виховання у процесі фахової підготовки.....	152
Малинка М. Вплив загальнокультурної компетентності на формування майбутнього фахівця з комп'ютерної інженерії.....	154
Мельник Т. SMART засоби у системі підготовки майбутніх педагогічних працівників ЗВО: цінність застосування.....	156
Одокієнко В. Сучасні виклики розвитку економічної науки в Україні.....	158
Парфанович А. Відмінність характеру регулювання дозвіллевої сфери між членами сім'ї та психологічного насильства.....	161
Парфанович І. Варіативний характер механізмів формування та видових проявів девіантної поведінки.....	164
Перевознюк В. Шляхи формування самоосвітньої компетентності вчителя англійської мови у Великій Британії.....	166
Піддячий М. Життєдіяльність старшокласників та студентів: здоровий спосіб життя.....	169
Plieth-Kalinowska I. Empatia versus wypalenie zawodowe nauczycieli.....	171
Побережна Н. Формування мовної особистості правника в умовах полікультурного юридичного простору.....	177

Попова Л. Компетентнісно орієнтовані завдання як засіб формування компетентного мовця на уроках української мови в ліцеї.....	179
Починкова М. Парадигмальний підхід у формуванні критичного мислення майбутніх учителів початкової школи.....	181
Редько В. Дидактична сутність шкільного підручника іноземної мови у контексті компетентнісно орієнтованого навчання.....	183
Розенко О., Сидоренко О. Особливості організації педагогічного процесу при навчанні іноземній мові у закладах вищої медичної освіти.....	186
Ruda M., Kuz O. Psychophysiological support for personality professional self-realization in the conditions of formation of specialists for sustainable development.....	187
Стойка О. Реформування державної освітньої політики США (друга половина ХХ ст.)	189
Ткаченко І., Енська О. Традиційні та інноваційні технології навчання хореографії у закладах вищої освіти.....	192
Трофименко В., Кудзіновська І., Пахненко В. Активізація самостійної роботи студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.....	193
Тупченко В. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення іноземної мови.....	195
Фідкевич О. Формування комунікативної компетентності на уроках інтегрованого курсу «Російська мова і література. 10-11 класи»	196
Черчата Л. Використання потенціалу педагогічного краєзнавства у виховному процесі сучасного закладу вищої освіти.....	198
Чорноус О. Інформаційно-комунікаційний складник освітнього середовища гімназії як засіб узагальнення та систематизації знань.....	200
Шахова Г. Технології дистанційного навчання як засіб підвищення рівня навчального процесу в системі післядипломної медичної освіти.....	202
Шевченко І., Левковська Т. Деякі аспекти застосування міжпредметних зв'язків у викладанні вищої математики для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.....	203
Шелестова Л. Організація процесу розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання.....	205
Шокало Ю., Сульжик О. Духовно-моральні основи патріотичного виховання.....	208
Янєва Л. Шляхи розширення гендерних уявлень дітей старшого дошкільного віку.....	210
Яценко Т. Дистанційне навчання в системі шкільної літературної освіти.....	212

ФІЛОЛОГІЯ

Азізагаєва Л. Використання інтерактивних вправ на різноманітних етапах занять з англійської мови.....	216
Азізагаєва С. Інноваційні технології сучасної освіти.....	218

Беценко Т. Методичні рекомендації щодо організації науково-дослідної роботи з топоніміки.....	220
Бойко І. Прагматистичні функції термінів у наукових текстах.....	222
Василенко О. Гендер у мовленні: особливості прояву.....	225
Газуда О. Оніричний аспект кризь призму парадигматичної взаємозв'язаності.....	228
Гонсалес-Муніс С. Лінгвокультурні особливості роману Тоні Моррісон «Джаз» у мультикультурному аспекті.....	230
Дацька Т., Кравчина І. Тематична класифікація мовних реалій на позначення адміністративно-політичного устрою США.....	232
Діденко І. Образність діалектної мови у повісті «Лель і Полель» Івана Франка.....	234
Добровольська О. Історична динаміка мовних процесів у агентивно-професійній лексичі (на матеріалі назв мореплавців та рибалок у середньоанглійській мові).....	239
Залужний Р. Комп'ютерні навички перекладача.....	240
Зимомря М. Англомовна рецепція термінологічної лексики ужиткового мистецтва.....	242
Ільїна О. Впровадження освітніх інноваційних технологій у ЗВО.....	244
Kaminska M. Communicative Reading Tasks for the Foreign Language Classroom.....	247
Качайло К. Національно-мовні особливості українських фразеологізмів з назвами птахів.....	250
Макухіна С. Значення іншомовного професійного спілкування для здобувачів вищої освіти аграрно-економічного профілю.....	252
Мишеніна Т. Лінгвалізація історичної пам'яті засобом використання топонімів і гідронімів в історичному романі Ліни Костенко «Берестечко».....	254
Онищак Г., Попович Є. «Риси характеру людини» як складова лексико-семантичної групи «Зло» в англійській та українській мовах.....	257
Романова Н. Еліптичні речення «анонімної поезії» середньовісньонімецького періоду: структурно-семантичний аспект.....	259
Савчук В. Варіативність термінальних тонів як засіб втілення комунікативних ходів англомовних президентських публічних промов.....	261
Савчук О. Лінгвокогнітивна специфіка виступів Ангели Меркель у парламенті.....	263
Сидоренко О. Специфіка іменувань готелів у центральних регіонах України.....	266
Khrystych N. The communicative approach and motivation in learning English.....	269
Чубань Т., Кардаш Л. Статус безсполучникових речень (на матеріалі поеми Івана Франка «Лис Микита»).....	270
Shayner H., Vilkhovchenko N. The need for developing students' emotional intelligence in the context of foreign languages learning.....	273

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Боровицький О. Щодо заходів забезпечення незалежності суддів.....	275
Власенко Т., Давидов П. Медико-правові особливості епідеміології інвалідності при захворюваннях нервової системи в Україні.....	277
Демченко В. Перегляд історії державного управління: ретроспектива чи перспектива? (на прикладі думок О. Солженіцина)	280
Кондрашева У., Давидов П. Інформаційний та правовий статус татуювання.....	282
Кравченко А., Кравченко В., Давидов П. Правові аспекти протидії пандемії коронавірусу в Україні та світі.....	284
Крупіцька А. Національні меншини як суб'єкт етнополітичних відносин.....	287
Кузьменко Ю. Економічні злочини в Україні.....	290
Лазарева А. Причини суїцидальної поведінки студентської молоді в умовах ціннісної толерантності суспільства.....	292
Лебединська А., Давидов П. Лікарська таємниця та види юридичної відповідальності у разі її недотримання.....	294
Міщенко А. Пандемія як засіб повернення впливу авторитарних режимів.....	296
Мощенко Е., Давидов П. Морально-правові аспекти добровільного штучного переривання вагітності.....	298
Павлюк Н. Впровадження інноваційних продуктів в діяльність органів досудового розслідування.....	300
Репетій С. Розвиток духовності особистості як засіб виходу із духовної кризи.....	302
Тарасова Т., Насінська Н. Мотивація досягнення успіху сучасних старшокласників.....	305
Турченко О. Суверенітет і безпека держав в умовах глобалізації.....	306
Харченко А., Давидов П. Юридичні засади посмертного донорства в Україні.....	309
Харченко Л. Аксиологічна парадигма сучасної освіти.....	312
Ядловська О. Функціонування державної мови як один з чинників збереження національного характеру.....	314

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. КРАЄЗНАВСТВО

Боровик Л., Рудик О., Багрій В. CAD/CAE-системи: їх роль у проектуванні й розрахунку вузлів і деталей автомобільної техніки.....	317
Гасинець Я., Коваль Г., Карбованець О., Демчинська М., Куруц Н. Адаптації організмів до змінених умов середовища існування.....	320
Горбач В., Мельничук М. Особливості функціонування гідрографічної мережі річки Устя Рівненської області в умовах техногенезу.....	322

Добровольська К., Мисловська С. Оцінка рівня шумового забруднення міст Вінниця та Шепетівка із застосуванням шумоміру.....	325
Заїкіна Г. Проблема використання танцетерапії у структурі психофізіологічної профілактики фізичної перевтоми.....	327
Золотарьова Т. Опосередковане розвивальне управління корекцією негативних складових людини як системи «біо-соціо-дух»	330
Калиниченко І., Оберлянд А. Інтегральна оцінка психофізіологічного стану сучасних підлітків.....	332
Латіна Г., Волошина Є. Гігієнічна оцінка рухової активності педагогічних працівників.....	334
Мороз О., Трохимчук І. Видовий склад ряду твердокрилі (coleoptera) в промислових насадженнях суниці волинської області.....	336
Спринь О., Карплюк В. Причини порушень функцій шлунково-кишкового тракту та захворювання, які виникають.....	339
Чир Н., Мельничук М., Чижевська Л., Качаровський Р. Природно-заповідні об'єкти прикордонних районів Волинської області як важливий елемент екологічного туризму.....	341
Шумигай І. Лімнологічний моніторинг Київської області.....	345
Шапова А. Використання індексу маси тіла для оцінки гармонійності фізичного розвитку.....	347
Яворівський Р., Наконечна А. Видовий склад родини <i>Rosaceae</i> Juss. у флорі Золочівського району Львівської області.....	349

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ

Задорожна О. Різновиди технологій тактичної підготовки у сучасних олімпійських спортивних єдиноборствах.....	352
Леонтьєва І., Леонтьєв О. Основы мини-гандбола.....	354
Мандрика В. Травматизм як ключова проблема змішаних єдиноборств.....	359
Марков Р. Фізична культура і спорт як один з найбільш пріоритетних напрямків державної політики в Україні.....	361
Петрушин Д. Проблематика боксу як основного виду підготовки до комплексного єдиноборства в правоохоронних органах.....	364
Пожидаєв М., Петрушин Д. Проблематика громадян у самообороні та деякі аспекти щодо захищення від нападу.....	366
Пустильник О. Робота студентів філологічних спеціальностей з лексикографічним матеріалом як засіб удосконалення предметної компетентності зі здоров'язбереження.....	369
Соколова О., Товстопятко Ф. Использование информационных технологий в спорте.....	371
Тищенко В., Мордвинов К. Обґрунтування застосування тесту Yo-Yo у навчально-тренувальному процесі в гандболі.	374

Tyshchenko V., Sapun T. Integrated approach to the assessment of the functional condition in handball.....	375
Чоботько М., Чоботько І., Счастливец В. Використання фітболів в спортивних іграх дзюдо.....	377
Відомості про авторів.....	381

6. Сумы: краткая справ. кн. / [В.А. Кипайтулов, Б.А. Гапонцев, В.И. Зюзько и др.]. Х.: Прапор, 1979. 167 с.

7. Таценко Т.В. Гортаючи архівні документи: (З історії бібліотек дореволюційної Сумщини). *Історія бібліотечної справи в Україні: зб. наук. пр.* К.: Нац. парлам. б-ка України, 1995. Вип. 1. С. 20–24.

8. Тертична О. Бібліотека Маклакова. *Місто Ярославни*. 2012. № 6. С. 1–2.

Наталя ШКОДА, Ірина ФРАЙТЕР
(Маріуполь, Україна)

СКЛАД ВІЙСЬКОВОГО ДУХОВЕНСТВА ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКОГО РЕГІОНУ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVIII – СЕРЕДИНИ XIX ст.

Актуальність. Південь України тривалий час посідав особливе місце в геополітичних планах уряду Російської імперії, що обумовило наявність тут великої кількості військових формувань, в яких важливі душпастирські обов'язки виконували представники військового духовенства. Важливо комплексно досліджувати діяльність священиків різноманітних збройних формувань на Півдні України в останній чверті XVIII ст. з метою урахування в сучасних умовах позитивного та негативного досвіду цієї діяльності.

Метою нашої публікації є дослідження складу військового духовенства на Півдні України в останній чверті XVIII ст. – середині XIX ст.

Після ліквідації Нової Січі склад військового духовенства на Півдні України динамічно змінювався відповідно до змін геополітичної ситуації, місця регіону в зовнішньо- та внутрішньополітичних планах Петербурга, нововведень, яких зазнавало військове відомство імперії в цілому тощо.

У 1775 р. частина духовних осіб пішла за кордон із запорожцями, які не бачили свого майбутнього в Російській імперії; інші ж, принаймні на певний час, залишились при своїх парафіянах на Півдні, хоча самі ці парафіяни входили вже до складу не Війська Запорозького, а інших збройних формувань або ж були тепер цивільними особами. У 1775 р. Новоросійський губернатор М. Муромцев розпорядився влаштувати на вчорашніх козацьких землях поселенні пікінерські полки, причому в кожному влаштованому населеному пункті мав бути свій священик [2, 18].

На півдні України існували грецькі військові одиниці із грецьким духовенством при них. Імперська влада продовжувала, із певним корегуванням, політику спирання на етнічні збройні формування, виявом якої за часів Запорозьких Вольностей було створення Нової Сербії та Слов'яносербії [1, 96].

Російська влада продовжує використовувати козацькі війська на півдні України і після ліквідації Нової Січі, що було складовою її імперської політики [2, 83]. Першопричиною такої політики було бажання уряду зміцнити свої сили в регіоні через залучення мешканців колишніх Запорозьких Вольностей і переселенців до співпраці та краще підготувати збройні сили до чергової війни з Османською імперією, спираючись на досвід війни попередньої.

На півдні України в останній чверті XVIII ст. – на початку XIX ст. було сформовано низку козацьких військ. На відміну від Війська Запорозького Низового, тепер сповідання православ'я вже не було необхідною умовою для входження до лав цих козацьких формувань. До козацтва включають старообрядців [4, 19]. Створюється козацьке військо з кримських татар (1784–1796 рр.) і ногайців (1801–1804) [1, 125]. Впроваджувалась державна політика певних поступок у позиціях православ'я в інтересах залюднення південноукраїнського регіону.

Церковні традиції запорозького козацтва частково були відроджені в Чорноморському козацькому війську, яке було утворене на початку 1788 р. і перебувало на південноукраїнських землях до переселення на Кубань, розпочатого в 1792 р. Призначення духовних осіб до Чорноморського козацького війська значною мірою відповідало традиції, що існувала за часів Запорозьких Вольностей [3, 149]. Йдеться, зокрема, про виборність духовних осіб самим козацтвом і про приналежність представників чорноморського духовенства до колишніх запорожців або їхніх родин.

На 3 роки раніше за Чорноморське козацтво було створено Бузьке козацьке військо, яке вже 1787 р. увійшло до складу Катеринославського козацького війська під назвою Бузького полку, а в 1796 р. через ліквідацію Катеринославського козацького війська, як окреме іррегулярне формування, було підпорядковане Чорноморському адміралтейському правлінню. 1797 р. бузькі козаки були розформовані. Указом від 8 травня 1803 р. через загострення стосунків з Османською імперією Бузьке військо було відновлене й проіснувало до 1817 р. [5, 43].

При заповненні священницьких вакансій у населених пунктах Бузького козацького війська зберігалась традиційна для козацьких військ виборність. У разі незадоволення діючим священником громада козацької станиці зверталась до духовної та світської влади із скаргою і проханням про переміщення небажаної духовної особи [6, 55]. Вихідці з Бузького козацького війська, переходячи у духовне відомство, заповнювали вакансії при храмах як самого цього війська, так і інших збройних формувань регіону. Для цього вони спочатку мали одержати від військової канцелярії свідоцтва про звільнення [6, 54].

Останнім із козацьких військ, створених у рамках досліджуваного нами періоду, стало Азовське козацьке військо. Призначення духовних осіб до цього козацького війська теж відповідало традиції часів Запорозьких Вольностей [3, 149].

Слов'янська та Херсонська єпархії невдовзі після створення поповнювали лави флотського духовенства. Духовні особи вибір духовної влади сприймали без ентузіазму, намагались уникнути направлення на флот.

У досліджуваний період важливою складовою збройних сил, розміщених на території Південної України, були полки регулярних військ, при яких служили полкові священники. Саме єпархіальні архієреї та консисторії на вимогу військових командирів призначали до полків духовних осіб на відповідні вакансії. На практиці часто виявлялося, що ні вільних, ні бажаючих іти у військово-духовенство священників у єпархії не було. Частиною військового духовенства півдня України було духовенство Нової Дніпровської лінії (фортець, наприклад, Олександрівської фортеці).

Отже, строкатий склад військових формувань, розміщених на Півдні України, зумовив неоднорідність військового духовенства (неоднорідність як за статусом, так і за порядком призначення та підпорядкованістю). Серед духовенства, яке «окормляло» військових на півдні України в цей період, були духовні особи, що служили при козацьких військах, фортецях, на флоті, у полках, при військових шпиталях, військових, адміралтейських поселеннях, у військових навчальних закладах тощо. Зберігалась практика «окормлення» деяких військових формувань регіону іноземними духовними особами, які не були висвячені архієреями Російської імперії. Мала місце як соціальна мобільність усередині військового духовенства, так і практика переміщення зі складу військового до парафіяльного духовенства і чернецтва монастирів і навпаки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грибовський В.В. Запорозжі і ногайці в контексті Великого. *Козацька спадщина: Альманах Нікопольського регіонального відділення Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України*. Нікополь-Запоріжжя, 2005. Вип. 1. С. 95–131.
2. Котков В. Военное духовенство России. Страницы истории. СПб., 2003. 214 с.
3. Кузьмук О.С. «Козацьке благочестя»: Військо Запорозьке Низове і київські чоловічі монастирі в XVII–XVIII ст.: еволюція взаємовідносин. К.: ВД «Стилос», 2006, 228 с.
4. Ложешник А. Бунчукові та значкові товариші у козацьких військах Південної України (кінець XVIII – початок XIX ст.). *Чорноморська минувшина: Записки Відділу історії козацтва на півдні України Науково-дослідного інституту козацтва при Інституті історії України НАН України*. Одеса, 2010. Вип. 5. С. 13–26.
5. Мандрика М. Останні часи Січі Запорозької і початок козацького війська Чорноморського. К.: Знання, 1969. 64 с.
6. Молдавський Р. Фортеці Дніпровської лінії. *Пам'ятки України: історія та культура*. К., 2007. № 2. С. 52–57.

Марія ЯРУШАК, Микола ГАЛІВ
(Дрогобич, Україна)

РЕПРЕСІЇ ПРОТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДРОГОБИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (1946–1947 рр.)

Дослідження участі молоді західних земель України в українському визвольному русі має уже доволі рясну історіографію, представлену насамперед працями О. Іщука (інколи у співавторстві з Н. Ніколаєвою). Значний наративно-фактологічний матеріал представлено у монографії цього ж автора «Молодіжні організації ОУН (1939–1955 рр.)» [5]. Слід відзначити й монографію В. Кульчицького, присвячену виховній роботі з західноукраїнською молоддю [6]. Участь студентства Львова у визвольному русі 1944–1953 рр. дослідив Р. Генегга [2]. Деякі аспекти участі учнів та студентів